

Florian Beigel i Philip Christou han col·laborat conjuntament a l'Architecture Research Unit de Londres des d'on han exercit la pràctica així com tasques de recerca i docència des de 1985. En aquest assaig analitzen el valor de l'habitació central com a peça articuladora de l'habitatge, per a la qual cosa prenen com a *leitmotiv* una obra de l'arquitecte suís Peter Märkli. A *Room Non-Room*, Beigel i Christou descriuen la petita casa privada que Märkli ha acabat recentment a Suïssa i ens acompanyen en un viatge a través dels seus antics projectes i algunes de les influències que s'amaguen darrere d'aquesta casa-atelier.

Florian Beigel and Philip Christou have worked in partnership at the Architecture Research Unit in London since 1985, combining architectural practice, research and teaching. In this essay, they focus on the concept of the central room and its importance, taking as *leitmotiv* a work by Swiss architect Peter Märkli. Beigel and Christou describe in *Room Non-Room* the small private house that Märkli has recently finished in Switzerland, taking us in a trip through Märkli's previous projects and the influences behind this atelier house.

Imatges cortesia de Philip Christou.
Images courtesy of Philip Christou.

ROOM NON—ROOM

Habitació no-habitació
Atelierhaus Weissacher, de Peter Märkli
per Florian Beigel i Philip Christou

"En algun moment, és evident que van decidir afegir-hi més plantes però després van pensar que potser no era tan bona idea i les van enderrocar, però van deixar aquesta mena d'efecte en voladís, punxegut i irregular, sortint del costat de la paret. En certa manera recorda Piranesi."

"Es pot veure que, en comptes d'enderrocar-ho tot d'un cop, ho van fer parcialment per tal de no privar-te completament de la visió de la runa. No és gaire habitual veure edificis en procés d'enderroc i construcció al mateix temps."

"...tens com una impressió realment sensorial d'una cosa que s'allarga en el temps i que és, alhora, intemporal; una cosa que no pertany a la terra i que, a la vegada, està realment arrelada al sòl."

Robert Smithson¹

¹ Sobieszek, R., *Robert Smithson: Photo Works*, Los Angeles County Museum of Art, University of New Mexico Press, 1993, p. 110-122.

Aquestes cites són d'una conferència amb diapositives de 35 mm que Robert Smithson va fer l'any 1972 a l'Escola d'Arquitectura de la Universitat de Utah, titulada "Hotel Palenque". El públic va assumir que Smithson parlaria sobre l'antiga piràmide maia de Palenque, però només va parlar del ruïnós hotel que hi ha prop de la piràmide, on s'havia allotjat, com a forma de descriure la seva idea d'entropia, així com la manera en què aquest hotel encarnava en la seva ment l'esperit dels maies. La conferència completa, amb les diapositives incloses, ha estat exposada com a peça artística en diverses mostres internacionals.

Room Non-Room
Peter Märkli Atelierhaus Weissacher
by Florian Beigel and Philip Christou

"At one point evidently they decided to build some floors and decided that that wasn't a very good idea so they demolished them, but they left this kind of spiky, irregular, cantilevered effect coming off the side of the wall. It sort of suggests Piranesi."

"You can see that instead of just tearing it all down at once, they tear it down partially so you're not deprived of the complete wreckage situation. It's not often that you see buildings being both ripped down and built up at the same time."

"... you get this kind of really sensuous sense of something extending both in and out of time, something that doesn't belong to the earth and really something that is rooted very much in the earth."

Robert Smithson¹

¹ Sobieszek, R., *Robert Smithson: Photo Works*, Los Angeles County Museum of Art, University of New Mexico Press, 1993, p. 110-122.

These quotes are from a 35mm slide lecture given by Robert Smithson in 1972 at the School of Architecture at the University of Utah, titled 'Hotel Palenque'. The audience assumed that Smithson was going to talk about the ancient Mayan pyramid at Palenque, but he spoke only of the dilapidated hotel he stayed at near the pyramid, as a way of describing his idea of entropy, and the way this hotel embodied the spirit of the Mayans in his mind. The complete slide lecture has been shown as an artwork at various exhibitions internationally.

Peter Märkli ha dissenyat una petita casa privada enmig del paisatge suís de prop de Berna. La construcció tot just havia acabat i els propietaris s'hi havien instal·lat feia només unes quantes setmanes quan vam visitar la casa juntament amb Peter, al començament del mes de maig de 2013. Bàsicament, és una casa d'una sola habitació amb una sèrie de peces secundàries annexes a la principal. La casa és extremadament simple en tots els sentits: té una teulada d'una aigua que segueix la inclinació de la parcel·la, si bé en un angle no tan pronunciat com el del terreny. Aproximadament dos terços de la superfície de la planta baixa estan excavats en el pendent de la parcel·la, de forma que l'altre extrem de la planta es troba aproximadament un metre per sobre. Quan arribes a la casa, baixes una rampa suau cap a la façana del fons, on hi ha un cobert per a un cotxe amb una gran porta doble que s'obre cap a l'interior. Quan hi entres, et trobes a l'extrem d'un saló allargat que sembla com si s'estengués al llarg de tota la superfície de la casa. Des d'una finestra situada en un cantó s'observa el paisatge del davant i una sèrie de grans finestrals que arriben fins a terra s'estenen tot al llarg de l'edifici, orientats cap a la vista de la vall. A mesura que avances pel saló, amb una meravellosa col·lecció de moderns aparells de cuina i taules i cadires úniques de totes les èpoques, l'espai s'obre cap a l'esquerra fins a una gran sala. La inclinació del sostre s'alça a l'esquerra, on trobem una gran habitació plena d'instruments musicals. Aquest és l'estudi de treball de dos músics, un gran taller d'interpretació i assaig amb una immensa obertura al saló. Hi ha la possibilitat de construir una sèrie de portes per separar el taller del saló, però encara no s'han fet i, pel que sembla, no caldrà fer-les.

A primera vista, no fa la impressió que aquesta gran sala principal tingui res de particularment inusual. En la composició típica i molt coneguda de casa moderna amb planta oberta sovint trobem una gran sala principal que es fa servir com a saló, menjador i on freqüentment també hi ha una cuina dins del mateix espai, en algun racó de la sala principal. Tanmateix, aquesta no és una casa de planta oberta, sinó amb habitacions que tenen una connexió espacial oberta. De vegades això ha rebut el nom de "distribució d'habitacions sense passadissos".² També és possible trobar una sala similar de grans dimensions en moltes cases de pagès tradicionals d'arreu del món, que ens recorden les cases amb atri de les cultures mediterrànies clàssiques d'Egipte, Grècia i Roma.³ Les petites cases de pagès d'Eivissa i Mallorca mesurades, dibuixades i fotografiades per l'arquitecte Walter Segal i l'artista Raoul Hausmann a la dècada de 1930, eren molt similars quant a la seva filosofia.⁴ La sala interna més gran de la casa és com un pati polivalent, molt sovint amb una forma lleugerament irregular, envoltada d'altres petites estances subsidiàries amb funcions més específiques. També ens vénen al cap les cases medievals angleses amb estructura de fusta. En aquest cas, hi havia una gran llar de foc oberta al terra de la sala, que es feia servir per cuinar i escalfar, i el fum pujava cap al sostre sense xemeneia. La sala era com un gran pati cobert amb uns grans finestrals que et feien sentir a l'exterior. Les habitacions més petites, que utilitzaven com a dormitoris, es trobaven a banda i banda de la sala i sovint hi havia un petit estable a la planta baixa per donar recer al bestiar.⁵

Märkli ha anat refinant aquesta distribució de les habitacions de la casa durant molts anys, tant amb els seus estudiants de l'ETH de Zuric, a través del disseny d'edificis d'apartaments i interiors contemporanis, com en nombrosos projectes de disseny de cases i edificis d'apartaments. Märkli ha anat descobrint formes de mantenir unes connexions espacials obertes i fluides entre les habitacions i, alhora, de crear en cada habitació una sensació clarament definida de tancament i presència espacial. En projectar grans espais interiors d'oficines, per exemple al Centre de Visitants de Novartis a Basilea, o el més recent Edifici d'Oficines i Tallers

Peter Märkli has designed a small private house in the Swiss countryside near Bern. Construction was completed and the owners had moved in just a few weeks before we visited the house with Peter in early May 2013. It is primarily a one-room house with a few subsidiary side rooms adjoining this main room. The house is extremely simple in every way. It has a single-pitched roof that follows the slope of the site at an angle not quite as steep as the ground outside. About two thirds of the area of the ground floor is dug into the slope of the site so that the other edge of the floor is approximately one meter above the ground. When you arrive at the house, you descend a shallow ramp towards the end façade where there is an open loggia for a car, with a large double door that can be opened into the house. The entrance point of the house is at the end of a long living space that seems to extend the entire length of the building. A corner window opens onto the landscape in front of you, and a series of large windows that reach the floor are arranged along the length, with views towards the valley. As you walk into this living space, with its wonderful collection of modern kitchen equipment and unique tables and chairs from all different eras, the room opens to the left into a large hall space. The ceiling slopes up to the left and there is a sizeable room full of assorted musical instruments. This is a working studio for two musicians, a large atelier practice and performance room with a substantial opening to the living space. It would be possible to build a series of doors to separate the atelier from the living space, but these have not been built yet, and it seems that they will not be necessary.

At first glance, there seems to be nothing particularly unusual about this large main room. In the typical and well-known arrangement of an open-plan living space of a modern house, one often finds a large main space used for living and dining, and there is frequently a kitchen within the same space somewhere on the edge of the main room. This is not, however, an open-plan house. It is a house of rooms that have an open spatial connection between them. We have sometimes called this 'a plan of rooms without corridors'.² One also finds such large hall-like rooms in numerous vernacular farmhouses in many parts of the world, and is reminded of the atrium houses found in Mediterranean cultures that were common in ancient Egyptian, Greek and Roman times.³ The little farmhouses in Ibiza and Mallorca that were measured, drawn and photographed by architect Walter Segal and artist Raoul Hausmann in the 1930s are very similar in spirit.⁴ The largest internal room of the house is like a multi-use courtyard, often with a slightly irregular shape, surrounded by other subsidiary small rooms with more specific functions. The medieval timber-framed hall houses in England also come to mind. In this case, there was a large open fire pit on the earth floor of the hall, used for cooking and heating, and the smoke rose up through the roof without the aid of a chimney. The hall was like a large covered courtyard with big window openings giving a strong sense of exteriority. The smaller rooms for sleeping were at either end of the hall, and there was often a small stable on the ground floor for sheltering animals.⁵

² Beigel, F. i Christou, P., Teasing Modernity, *2G International Architecture Review* n° 22, Ábalos and Herreros, p. 11, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 2002.

³ Beigel, F. i Christou, P., The Samnite House, Heraculaneum, circa 200 BC, *Baukunst*, p. 17-20.

⁴ Mari, B., Midant, J.-P. et al., *Raoul Hausmann, Architect: Ibiza 1933-1936*, Les Archives d'Architecture Moderne, Bruxelles, 1990.

⁵ <http://www.wealddown.co.uk/Buildings/Bayleaf-Wealden-house-from-Chiddingstone-Kent>

² Beigel, F. and Christou, P., Teasing Modernity, in *2G International Architecture Review* no. 22, Ábalos and Herreros, p. 11, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 2002.

³ Beigel, F. and Christou, P., The Samnite House, Heraculaneum, circa 200 BC, in *Baukunst*, p. 17-20.

⁴ Mari, B., Midant, J.-P. et al., *Raoul Hausmann, Architect: Ibiza 1933-1936*, Les Archives d'Architecture Moderne, Brussels, 1990.

⁵ <http://www.wealddown.co.uk/Buildings/Bayleaf-Wealden-house-from-Chiddingstone-Kent>

de Solothurn, de 168 metres de llarg, prop de Berna, a Suïssa, ha concebut formes de crear una divisió i un tancament espacial a les grans plantes d'oficines tot mantenint la distribució oberta que generalment prefereixen els clients. En els seus projectes d'apartaments residencials més recents això ha adquirit un caràcter extremadament articulat i específic per a la forma de vida contemporània, envers la qual l'arquitecte ha demostrat tanta sensibilitat. A l'edifici d'apartaments de la Gutstrasse de Zuric, cadascuna de les tipologies de planta consta d'una gran sala central de forma irregular, connectada pels cantons o de forma indirectament tangencial a les habitacions que envolten la sala principal. Al model d'apartament de quatre habitacions que trobem als dos extrems de l'allargat edifici, a les plantes superiors, el podem observar amb la màxima claredat. La sala principal amb cuina en un extrem té forma de "L" irregular amb una gran galeria orientada a sud-oest i una de més petita al costat de la cuina. Es poden imaginar moltes formes de moblar i habitar aquesta planta d'habitacions oberta.⁶

Märkli has been refining this type of domestic room plan for many years, both with his students at the ETH in Zurich, designing contemporary apartment buildings and interiors, and in his many houses and apartment-building design projects. He is finding ways of maintaining open and fluid spatial connections between rooms and at the same time giving each room a clearly defined sense of enclosure and spatial presence. When designing large office interiors, for example at the Novartis Visitor Center in Basel, or the more recent 168-meter-long Office and Workshop Building in Solothurn, near Bern, Switzerland, he has found ways of giving spatial division and enclosure to the large office floor plates while retaining the open plan that the clients seem to want. In his recent domestic apartment designs, this has become extremely articulate and specific to a contemporary way of living to which the architect is highly sensitive. In the Apartment Building at Gutstrasse, Zurich, each of the plan types has a large central room with an irregular shape, connected at the corners or slightly indirectly to bedrooms that surround the main room. In the apartment type with four rooms situated at both ends of the long building on the upper floor levels, one can see this most clearly. The main living room with the kitchen at one end makes an irregular 'L' shaped room with a large loggia facing south-west and a smaller loggia next to the kitchen. One can imagine a diversity of ways of furnishing and inhabiting this open plan of rooms.⁶

L'aspecte més fascinant de l'Atelierhaus Weissacher projectada per Märkli és que l'espai del gran saló principal i del taller són tan oberts i flexibles, tant des del punt de vista funcional com espacial o material, que et fa la sensació de trobar-te en una sala de treball. Les grans portes que connecten la sala taller amb la galeria del cotxe a l'entrada permetrien conduir un gran vehicle agrícola fins a l'interior mateix de la casa. Ens podem imaginar el taller, per exemple, com a graner, com a taller mecànic o com a petita fàbrica de mobles, i ens recorda la fotografia tan evocadora i potent del gran vestíbul interior d'una casa de pagès propera a Parma que Aldo Rossi va publicar al seu llibre *Autobiografia científica*. També en aquest cas, el sostre és alt i la llum inunda la sala de forma irregular des d'un costat. Veiem una àmplia taula al bell mig de la vasta sala, com si fos el centre d'una plaça, i les portes que condueixen a les habitacions dels costats, més petites, són com les portes d'entrada de les cases d'un carrer.⁷

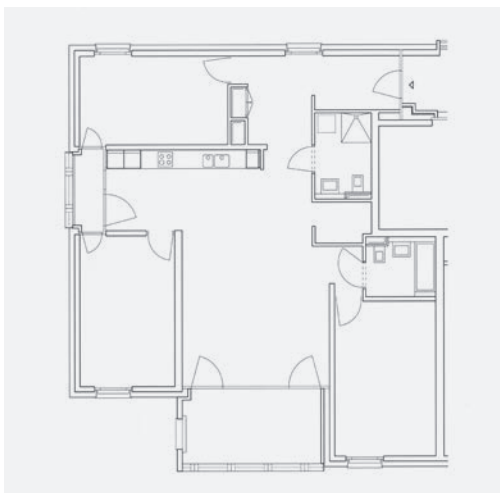
The most wonderful aspect of the Atelierhaus Weissacher designed by Märkli is that the large main living and atelier space is so open-ended, and full of ease functionally, spatially and materially. It feels very much like a working hall. The large doors that connect the atelier room with the car loggia at the entrance could allow a large farm vehicle to be driven directly into the house. One can imagine the atelier being used as a barn, a car repair workshop, or as a small factory for making furniture, for example. One is reminded of the powerful and evocative photograph of the large interior hall of a farmhouse near Parma that Aldo Rossi published in *A Scientific Autobiography*. Here, too, the ceiling is high and the irregular-shaped room is flooded with light from one side. A large table stands out in the vast room, as though in the middle of a public square, and the doors to the smaller rooms to the sides are like front doors to houses on a street.⁷

⁶ Imoberdorf, C. ed., *Märkli Professur an der ETH Zurich*, General Incorporated Foundation Gallery A4, Takenaka Corp., Tòquio, Japó, 2012. Vegeu, per exemple, la planta d'un apartament individual de l'edifici d'apartaments de la Gutstrasse de Zuric.

⁷ Rossi, A., *A Scientific Autobiography*, Opposition Books, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts i Londres, 1981, figura 23, p. 79, fotografia d'Edouard A. Stackpole.

⁶ Imoberdorf, C. ed., *Märkli Professur an der ETH Zurich*, General Incorporated Foundation Gallery A4, Takenaka Corp., Tokyo, Japan, 2012. See, for example, the individual apartment plans for the Apartment Building at Gutstrasse, Zurich.

⁷ Rossi, A., *A Scientific Autobiography*, Opposition Books, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts and London, 1981, figure 23, page 79, photo by Edouard A. Stackpole.

Edifici d'habitatges a la Gutstrasse, Zurich. Planta pis.
Apartment Building at Gutstrasse, Zurich. Floor plan.

La combinació de materials a l'interior i l'exterior és un muntatge informal de tot un seguit de materials de construcció fàcils de trobar: formigó *in situ* amb acabat vist, pintat de blanc en alguns punts; blocs de terracota emprats habitualment com a parets divisòries internes, pintats de blanc per sobre de la cota d'un metre des de terra i sense pintar a la part inferior; panells aïllants de llana de vidre amb diverses capes de pintura negra; un sostre inclinat de planxes de fusta laminada pintades de blanc i un paviment de ciment allisat. Sembla com si la casa es pogués modificar demà mateix sense que perdés gens de personalitat. La construcció, lliure i relaxada, sembla feta sense esforç, però quan l'observes amb deteniment t'adones que

està feta amb extremada precisió i reflexió. Fa la impressió que aquesta casa es troba en procés de construcció o bé parcialment en procés d'enderroc. La residència està situada en un nucli de població dispers d'unes cinc o sis cases, enfilada a la meitat del vessant sud d'una gran vall. L'allargada paret del costat de la sala, que mira cap al sud-oest en direcció a la vall i als terrenys agrícoles de més enllà, té tota una sèrie de portes de vidre amb marcs de fusta que descansen sobre el terra però que no arriben al sostre inclinat, la qual cosa orienta la casa cap a la magnífica vista del paisatge exterior. Aquestes obertures de vidre, però, no s'estenen tot al llarg de la casa. Hi ha parets que van del terra al sostre a ambdós extrems de la casa i dos panys de paret d'amplada desigual que també van del terra al sostre entre les finestres situades al llarg de la façana sud-oest. Les obertures de vidre que permeten la visió del paisatge no estan alineades amb l'espai del taller-sala de la casa i no constitueixen obertures en una paret sòlida. Fa la impressió com si les obertures de vidre llisquessin fluidament més enllà de la llar de foc, fins al dormitori del cantó, de manera que creen una atmosfera molt més contínua amb l'espai de la sala principal de la casa. Per sobre d'aquestes obertures, la paret està construïda amb panells de fusta laminada iguals que els de la superfície inclinada del sostre, de forma que podem veure que la casa és bàsicament un pla de fusta inclinat, la teulada, recolzat sobre uns quants panys sòlids de paret de maçoneria. A l'exterior, els panys de paret estan construïts amb formigó polit forjat *in situ* de manera que semblen grans blocs rectangulars de pedra superposats els uns sobre els altres amb costats irregulars i que s'acoblaran a una altra paret de maçoneria en el futur. És possible imaginar-se aquesta casa d'aquí a 200 anys com una ruïna esplèndida, amb aquests pilars de formigó drets i solitaris castigats per les inclemències del temps i coberts de molsa i líquens enmig d'una frondosa vegetació. La casa té un aire prehistòric i, alhora, és molt contemporània. Des d'una certa distància, les finestres amb marcs de fusta entre els pilars de formigó semblen un encofrat temporal, sense pintar i provisional. A l'interior, aquests panys de paret tenen una capa aïllant i una altra de blocs constructius de terracota bàsics i econòmics. Allà on estan pintats, les bastes juntes de morter s'han deixat sense pintar a propòsit i creen un efecte de delicada traseria d'aspres línies de llapis a la superfície de la paret, la qual cosa confereix al conjunt una tosquetat meravellosament sofisticada. No es tracta d'una forma de brutalisme, sinó més aviat allò que l'artista nord-americà Robert Smithson probablement hagués anomenat "paisatge dialèctic".⁸

The materialization of the Atelierhaus on the interior and exterior is a loose montage of a number of readily available building materials: fair-faced, in-situ cast concrete painted white in some places; terracotta blocks normally used for internal partition walls painted white above a datum line approximately one meter from the floor and unpainted below; foam glass insulation panels with several coats of black paint; a sloping ceiling made with cross-laminated timber sheets, painted white, and a cement screed floor. It feels like the house could easily be altered tomorrow without any loss of character. This is a loose and relaxed construction that looks effortless. On closer inspection, it is extremely thoughtful and precise. One has the impression that this house is either still under construction or partially in the process of demolition. The house is situated amongst a scattered settlement of about five or six houses halfway up the south-facing slope of a large valley. The long wall along one side of the living space, which faces south-west

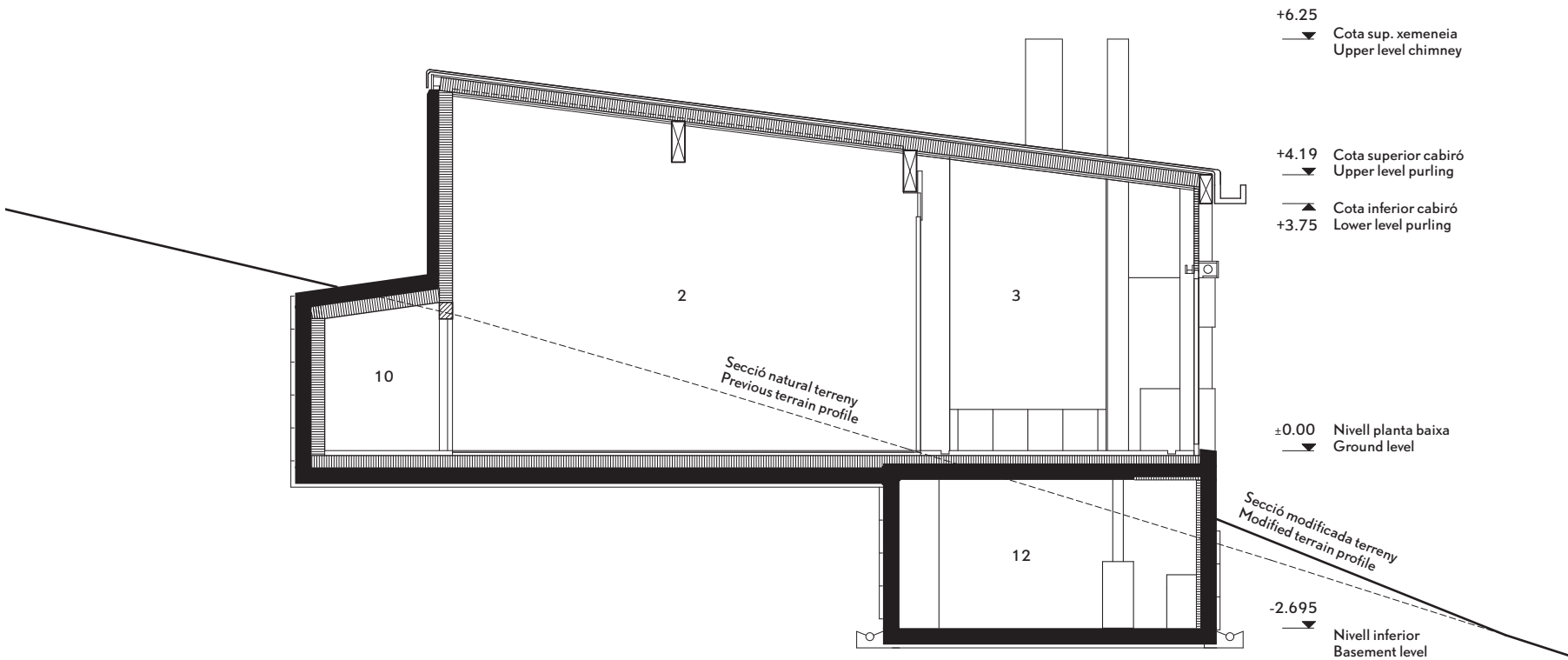

Habitació d'una casa de pagès propera a Parma.
Room in a farmhouse near Parma.
Fotografia / Photograph: Edouard A. Stackpole

towards the valley and the farmland below, has a series of timber-framed glass doors that stand on the floor and do not reach the sloping ceiling. This orients the house towards the magnificent view out across the landscape. These glazed openings do not, however, extend across the entire length of the house. There are walls extending from floor to ceiling at either end of the house, and two sections of walls, uneven in width and also floor-to-ceiling, standing between the windows along this south-west façade. The glazed openings that provide views to the landscape are not aligned with the house's main hall-like atelier space, and they are not openings in a solid wall. They seem to slide effortlessly past the fireplace and into the corner bedroom, making it very much continuous with the main living space of the house. Above these openings, the wall is constructed in laminated timber panels like the sloping surface of the ceiling. In this way, one can see that the house is primarily a sloping timber roof plane supported by a few solid masonry wall segments. On the exterior, the wall segments are constructed in fair-faced, in-situ concrete in a form that looks like large rectangular stone blocks stacked on top of each other with irregular sides that will be keyed into another masonry wall in the future. One can imagine this house as a stunningly beautiful ruin in 200 years' time with these concrete piers standing alone, weathered and covered in moss and lichen surrounded with lush vegetation. The house has a pre-historic feeling about it and at the same time is very much part of the present. From a distance, the timber-framed windows between the concrete piers look like a temporary formwork, unpainted and provisional. On the inside, the wall segments have a layer of insulation and a layer of basic and inexpensive terracotta building blocks. Where they are painted, the rough mortar joints have intentionally been left unpainted, giving the effect of a delicate tracery of rough pencil lines on the wall surface. This is a wonderfully sophisticated roughness. It is not a form of brutalism; it is what American artist Robert Smithson would probably call a 'dialectical landscape'.⁸

8 Holt, ed., *Frederick Law Olmsted and the Dialectical Landscape*, a *The Writings of Robert Smithson*, New York University Press, 1979, p. 117-128.

8 Holt, ed., *Frederick Law Olmsted and the Dialectical Landscape*, in *The Writings of Robert Smithson*, New York University Press, 1979, p. 117-128.

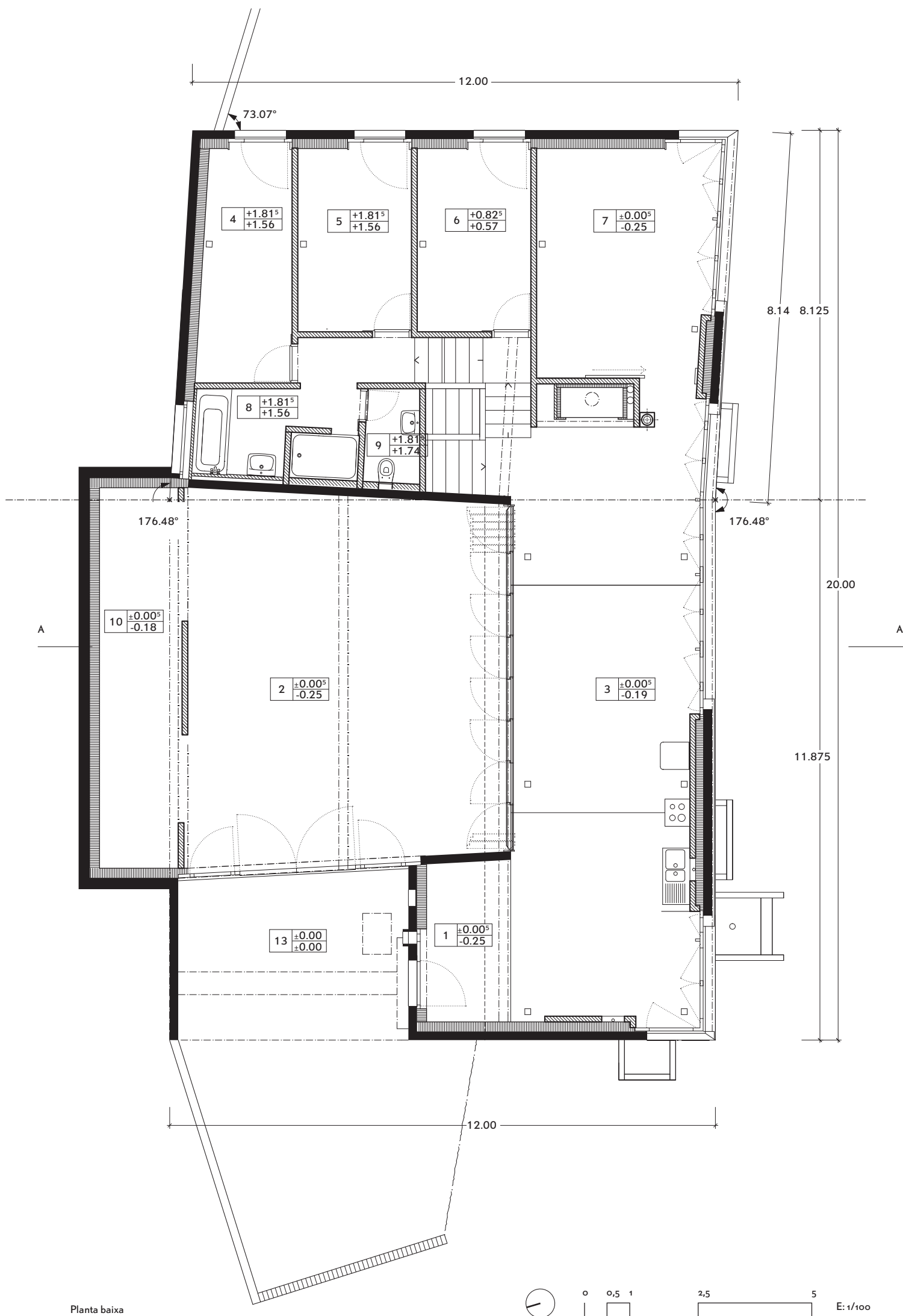

Vistes exteriors (en construcció).
Exterior views (under construction).

Estança / Room			
1	Accés / Entrance	T/G	Revestiment de ciment/ Cement coating
		P/W	Pintura i guix / Paint and plaster
		S/C	Fusta / Wood
2	Estudi / Studio		
3	Cuina i sala d'estar / Kitchen and living room		
4, 5, 6, 7	Habitació / Room		
8	Bany / Bathroom		
9	Lavabo / WC	T/G	Revestiment de ciment/ Cement coating
		P/W	Pintura / Paint
		S/C	Fusta / Wood
10	Emmagatzematge / Storeroom	T/G	Revestiment de ciment/ Cement coating
		P/W	Pintura i guix / Paint and plaster
		S/C	Fusta / Wood
13	Entrada de vehicles / Driveway	T/G	Asfalt / Asphalt
		P/W	Formigó / Concrete
		S/C	Formigó / Concrete

Materials	
T/G:	Terra / Ground
P/W:	Parets / Walls
S/C:	Sostre / Ceiling

Arquitecte Architect	Peter Märkli
Projecte Project	Atelierhaus Weissacher
Cap de projecte Project leader	Louise Olsson
Situació Location	Rumisberg, Suïssa Rumisberg, Switzerland

Planta baixa
Ground floor